

Lépold Zsanett

FÉNYRUHA

Atsuko Tanaka kiállítása a stockholmi Moderna Museet-ben

Atsuko Tanaka (1932–2005) a legismertebb japán avantgárd csoport első női tagja volt. 1950-es évekből származó művei sokszor már csak a 80-as és 90-es években készült replikaként léteznek, mint a képünkön szereplő emblemikus *Denkifuku* (*Elektromos ruha*, 1956) is. Tanaka az 50–60-as évek meghatározó művészcsoportja, a Gutai tagjaként vált ismertté. Az oszakai csoport, amelynek nevét megtestesülésre, konkrétá válásra lehetne fordítani, fiatal japán művészekből alakult a háború utáni Japánban. Fő ambíciójuk volt, hogy mesterükkel, az európai művészetre nyitott, absztrakt festővel, Jiro Yoshiharával az élen kitörjenek a hagyományok szorításából, mind a témaválasztást, mind a megfogalmazásmódot illetően. Szintén *Gutai* címmel megjelentetett folyóiratukból 1955 és 1965 között tizennégy számot adtak ki, ebben elveiket, műveiket, akcióikat publikálták. Nemcsak festettek, kimentek a műtermekből: főként land art jellegű munkákat, installációkat hoztak létre, és olyan akciókat, amelyeket korai happeningeknek tekinthetünk. Azért a tradíciót sem tagadták meg teljesen: merítettek a harcművészetekből, a zen buddhizmusból, happeningjeikben gyakran feszegették a fizikai tűrőképesség határait.

Tanaka, akit a Gutai egyik radikálisabb művészeként tartanak számon, 1965-ig volt a csoport tagja. Az 1955-ös és 1956-os első két Gutai-kiállításon mutatta

be azokat a műveit, amelyek mára ikonikusnak számítanak, köztük a legismertebbet, a *Denkifukut* (*Elektromos ruha*), egy szobrot, amit ruhaként lehet viselni. Az alkotás kiindulópontja Tanaka szülővárosa, háború utáni környezete, Oszaka, ahol a technológiai fejlődés gyors társadalmi és kulturális változásokat implicált. Tanakát az újfajta városképet meghatározó neonreklámok inspirálták, Oszaka vibráló éjszakai fényei. Ezt az élményt keresztelte a tradicionális japán öltözettel, a kimonóval, úgy, hogy közben a *Denkifuku* az elektromos vezetékek és az emberi test fiziológiai rendszerei, például az érhálózat, közötti hasonlóságot is láthatóvá tette. Amikor Tanaka magára öltötte, csak arca és keze volt látható alatta: a színes izzók az egész testén villogtak, lüktettek. A több mint száz égőből álló, elektromossággal teli ruha vonzó megjelenése ellenére potenciális veszélyt jelentett viselőjére. „Azon gondolkodtam: vajon így érzi-e magát egy halálsonorlón lévő rab?”

Tanaka később felhasználta a ruha különféle részeit, hogy új műveket hozzon létre belőlük (a stockholmi kiállításon, illetve képünkön látható replika az 1990-es években készült, a párizsi Jeu de Paume tárlatára). Tanaka a performatív gyakorlatok és az egyszerű, hétköznapi anyagok használata által próbált átjárást teremteni élet és művészet között: a környezetében fellelhető tárgyakat az iparosodó japán társada-

lom jelenségeivel vegyítette. Ebben az időszakban, a hidegháború idején és a nukleáris háború fenyegető veszélye alatt a japán társadalomban a technológia egyszerre számított kreatív és pusztító erőnek – ez az ambivalencia tükröződik Tanaka munkáin is.

A *Denkifuku* intenzív színei és áramvonalas „rendszere” a későbbi évek munkáit is meghatározták: absztrakt festményein rendszerint körök és vonalak hálózata ismétlődik újra és újra. A festményeken kezdetben a fekete és piros színek domináltak, míg később megjelent a kék, a zöld és a sárga is. Tanaka a padlón készítette festményeit; ecsetét a mű középpontja felé mozgatva, belülről kifelé dolgozott. Gyakran használt gyorsan száradó vinilfestéket, ami különleges fényt és mélységet ad a műveknek. A képek mentesek az egyes vonalaktól, így a kalligráfia vagy az automatikus írás formai jegyei is visszaköszönnek rajtuk.

Tanaka munkáiban egyedülálló látásmód körvonalazódik: a kozmikus jelenségeket frissítő egyszerűséggel, tulajdonképpen realistán ábrázolja. Mindez következetes pályáivet hoz létre, amelyben egyértelműen összekapcsolhatóak korai kísérleti projektjei és a későbbi kifinomult festmények.

Atsuko Tanaka, Moderna Museet, Stockholm, 2020. február 16-ig

Atsuko Tanaka: *Denkifuku (Elektromos ruha)*, 1956/1999
© Kanayama Akira and Tanaka Atsuko Association